

Proslovená přednáška v Domě Portus Ivana Leiše pro KF 00-15 dne 2. 12. 2021 v rámci 42.cyklu přednášek o poštovní historii a současnosti - zveřejněna na pokračování (1)

Kopie, zveřejnění jen se souhlasem autora a uvedením zdroje (Mail autora Tato e-mailová adresa je chráněna před spamboty. Pro její zobrazení musíte mít povolen Javascript.z)

Poznámka na úvod:

Následující soubor zavěšený na webových stránkách na pokračování je pouze podkladový materiál ve formě surogátu, který sloužil k orientaci (záchytu) přednášejícího a k prezentaci obrázků a artefaktů. Většina slovního doprovodu není na listech zveřejněna a byla proslovena autorem, aniž by byl zvuk zachycen na audiozáznamníky. V tom je přednáška unikátní a vyslechnout si ji může jen přímý účastník přednášky. Nicméně i ze zveřejněného obrazového materiálu lze fakta a kontext pochopit. Nadpisy na stránkách nemají se zveřejněnými ilustracemi na stránce souvislost. Slouží jen k orientaci přednášejícího.

Příjemnou přednášku, i když bez unikátního slovního doprovodu.

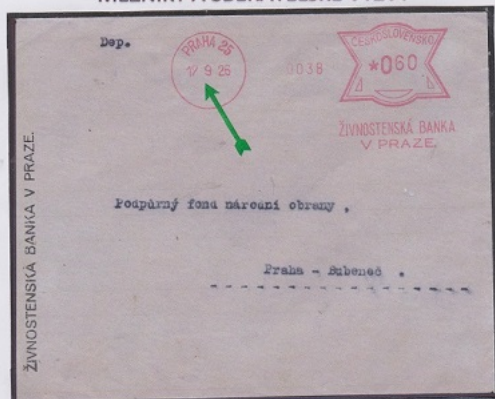
I. L.

Ivan Leiš

VÝPLATNÍ OTISKY Z ÚZEMÍ ČESKOSLOVENSKA

1926 – 2021

MEZNÍKY A SBĚRATELSKÉ VÝZVY

Přednáška pro KF 00-15 Praha připomínající
95. výročí výplatního otisku v poštovním provozu
Sál Dřevák, Dům PORTUS

OKOLNOSTI K ZAVEDENÍ VÝPLATNÍCH STROJŮ

Mezinárodně

Společnost zejména ve vyspělých zemích (USA, Nový Zéland, Evropa aj.) se rychle a dynamicky rozvíjela. Zesílila korespondenční vlna a poštovní známky či celiny, byť progresivní rozhodnutí, nestačily na prudký rozmach. Mechanizace byla naprosto nutná. Vynálezci a renomované firmy reagovaly na několika místech zeměkoule na tuto potřebu.

*Slečna z podatelny zavalená poštou k odeslání byla příčinou
vynálezu výplatního stroje ke zrychlení vyplácení zásilek
(foto z let 1880/81 autor H. M. Rhoads)*

MEZINÁRODNĚ

1896 – 1897

Přiját patent 1. výplatního stroje Detalma Di Brazzy v NYC, USA a stroje uvedeny v provoz. Výplatní stroj uznán po objev počátkem 21. století jako první úspěšný pokus „vyplácet a registrovat“. Předčil pokus K. Uchermann (Norsko z roku 1903), doposud uznávaného jako prvního úspěšného vynálezce.

Koncem 19. a začátkem 20. století

Nezávisle na sobě různí vynálezci či mechanici přišli s různými návrhy výplatních strojů (Norsko, Francie, Nový Zéland, USA, Velká Británie, Německo a další). Ve známost vešly desítky úspěšných pokusů, ale i propadáků. Výplatní stroje se rodily a používaly **živelně bez systému**.

1920, 1924, 1929

UPU musela reagovat a uznala na svých kongresech v Madridu, Stockholmu a Londýně výplatní stroj jako nutnou součást poštovního provozu. Přiját systém a regulace. Reagovala i československá poštovní správa.

HRABĚ DETALMO DI BRAZZA SAVORGAN
A PRVNÍ VÝPLATNÍ OTISK NA SVĚTĚ

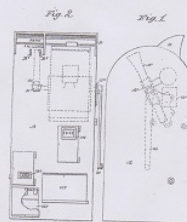
2 z 2

Page 34

NEW YORK N. Y.
0401
MR 187
M 4
REGISTERED

PATENT PRVNÍHO VÝPLATNÍHO STROJE.
AUTOR: DETALMO di BRAZZA SAVORGAN
(Titulky původního patentu 28. 7. 1896 a německé varianty
Císařského patentového úřadu)

(N. 92216) (N. 92216) (N. 92216)
DETALMO DI BRAZZA SA VORGAN
CON SUOI AUTOMI PER IL VANTO DI
No. 92216
Patented July 28, 1896.

KAISERLICHES PATENTAMT.

PATENTSCHRIFT

— № 92216 —

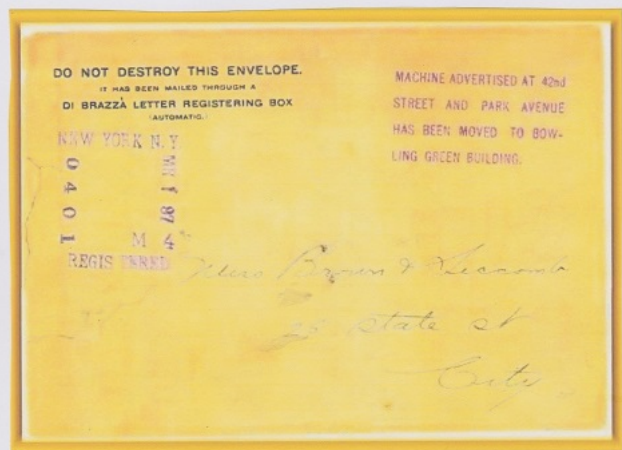
KLASSE 42. INSTRUMENTE.

DETALMO di BRAZZA SAVORGAN in ROM, z. Zt. in NEW-YORK.
Selbstkassirer für Einschreibe-Sendungen.

Patentiert im Deutschen Reich vom 28. Juli 1896 ab.

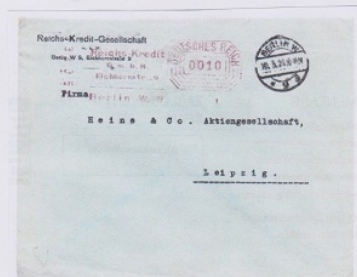
AUSGEFÜHRT AM 18. JUNI 1897.

ROK 1897 MÍSTO NEW YORK CITY, U.S.A.
1. VÝPLATNÍ OTISK NA SVĚTĚ

1924

Německo a další státy byly zasaženy hyperinflací
dodatkem k technickému rozvoji a specializované firmy
dostaly úkol vymyslet vhodné prostředky vyplácení (s
mnohonásobnou a nikoliv fixní či limitovanou hodnotou
a mechanismem). Spojením čtyř firem vznikla firma
FRANCOTYP GmbH Německo.

Hyperinflation způsobila zázrak. V Německu se objevil na několika místech objevit výplatní stroje s mechanismem mnohonásobné hodnoty. Zasloužily se o to firmy Furtwängler, Anker, Komusina.

KONGRES UPU 1920 MADRID

KONGRES UPU MADRID 1920
Plenární zasedání

Plenární zasedání UPU v Madridu (1920)

PŘÁVNÍ RÁMEC VYPLÁČENÍ ZÁSILEK VÝPLATNÍMI OTISKY STANOVL KONGRES SVĚTOVÉ POŠTOVNÍ
UNIE V MADRIDU ROKU 1920 (A POZDĚJI VE STOCKHOLMU ROKU 1924). Na světovou úmluvu
navázala rozhodnutí československé poštovní správy.

ODBOROVÍ RADOVÉ MPT
JOSEF ZÁBRODSKÝ, JUDr. OTAKAR RŮŽIČKA,
VÁCLAV KUČERA
MADRID 1920

KONGRES UPU 1924 STOCKHOLM

KONGRES UPU 1929 LONDÝN

VNITROSTÁTNĚ

Československá poštovní správa musel reagovat na mezinárodní situaci, ale i na ekonomická, technický a společenský rozvoj v Československu.

1918

Poštovní správa věnovala velkou pozornost technickému vybavení ve všech státních firmách včetně pošty.

1924

Dne 25. 9. 1924 byl přijat ZÁKON O SAMOSTATNÉM HOSPODAŘENÍ VE STÁTNÍCH PODNICÍCH, který umožňoval investice i do poštovníctví.

1925

Měl tento důsledek:

Vznik Správního sboru státního podniku Čs. pošta – vrcholného orgánu poštovní správy pro řízení hospodářského podnikání.

Tento subjekt se zabýval investiční a stavební činností a jednáními s domácími a zahraničními firmami o uskutečňování modernizace poštovních služeb.

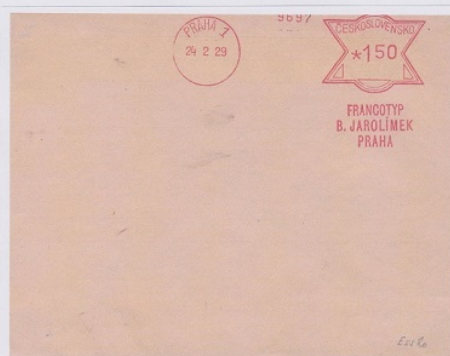
1925 - 1926

Konkrétní kroky: Rozhodlo se

- o zavedení výplatních strojů FRANCOTYP,
- o zavedení adresovacích strojů ADREMA, ADRESS, ADRESSTYP,
- o zavedení kalkulaček a počítacích strojů americké provenience DALTON, BURROUGS, NATIONAL,
- elektrických vah TOLEDO.
- a využití těchto prostředků v poštovním provozním, účetním a telefonním provozu.

Vytipoval se generální zástupce B. Jarolímek PRAHA, který si požádal u centrální banky o úvěr. Zrodily se první otisky : eseje, nutné k prosazení úvěru . Konkretizoval se vzhled otisku a objevily se první otisky: Viz otisk Živnostenské banky z 10. 9. 1926 (RRR) - první poštovní historická esej. Předchozí esej z června 1926 skončila v archivu centrální banky u žádosti o úvěr, který byl paní Anastázií Jarolímkové přiklepnut.

FENOMÉN B. JAROLÍMEK

Naším sběratelům výplatních otisků je velmi dobře známá firma B. Jarolímek Praha jako generální zástupce výplatních strojů Francotyp pro Československo. Tato firma uvedla výplatní stroje na čs. trh a postarala se v období od roku 1926 do 1948 o jejich dynamický rozvoj. Dbal i na kvalitu jejich produktů – výplatních otisků. Pan Bohumil Jarolímek (1880 – 1960), jeho manželka Aloisie Jarolímková (1884 – 1954) a jejich syn Bohumil Jarolímek ml. (1905 – 1930) zcela právem patří na desku cti čs. výplatního otisku a měli by být všichni tři alespoň krátce v této publikaci zmíněni.

Rok 1926 byl zcela zásadní. Na rozšíření této obchodní činnosti o výplatní stroje (či stroje frankovací anebo známkovací, jak se tehdy říkalo) si Jarolímekovi vyžádali v bankách úvěr. Z dobové korespondence víme, že celou záležitost zastřešil otec Bohumil Jarolímek s tím, že mu vztahově pomohla velkým dílem jeho manželka Aloisie. Syn Bohumil v tomto roce se dožil 21 let, tudíž právní plnoletosti a velmi záhy se zapojil do otcovy obchodní firmy a byl připraven po všech stránkách převzít roli následovníka. Převzal i obor výplatních strojů, a podle dobových svědků velmi dobře. Kromě tohoto oboru vedle velkoobchodu papírenského, zastupoval a obchodoval kromě výplatních strojů Francotyp i dalšími technickými vymoženostmi té doby – psací stroje Fortuna a Continental, počítací stroje Monos a další. Jednoduše řečeno šel s dobou. Zájemce o získání dalších informací a souvislostí stran této firmy doporučuji vynikající studii o B. Jarolímekovi z pera Rudolfa Pišl. Čtenář ji najde pod názvem „Psal v rytmu kláves“ na webových stránkách Věstníku Muzea cenných papírů (Praha 25. 3. 2015, ročník VIII, číslo 3). Autor tuto studii doprovodil i řadou ilustrací a dobových fotografií. I pro sběratele výplatních otisků velmi poučné. Bez B. Jarolímky by náš sběratelský obor byl ochuzen. Kdyžkoliv jdu na klubové setkání našeho spolku 00 – 15, tak milým budovu na Perštýně 15, kde firma B. Jarolímek sídlila, a připomenu si tuto slavnou historii, i když o tragické momenty nebylo nouze. Několika fotografiemi a dalším doprovodným materiálem doprovázím těchto pár slov. Jsou převzaty ze zmíněného článku přítele Rudolfa Pišl. Tuto historii dokončil nastoupivší komunistický režim. V roce 1949 se z prosperující firmy B. Jarolímek stala prodejna NARPA č. 01207, zázvot 0171.

Otevřel jsem velkoobchod kancelářskými potřebami
v moderně zařízených místnostech
NA PERŠTÝNĚ ČÍSLO 15, B. JAROLÍMEK.

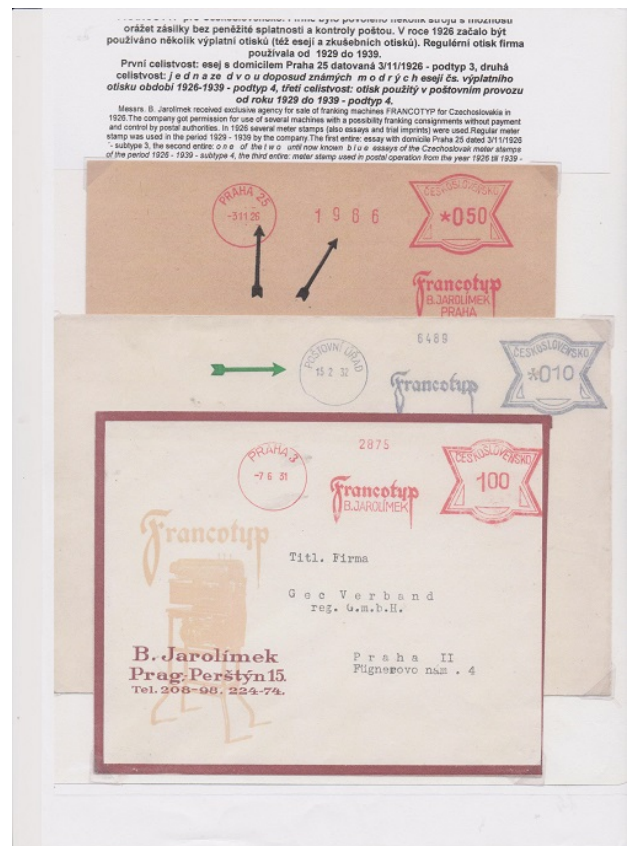
Generální zastupitel pro Č.S.R. v oboru výplatních strojů „FRANCOTYP“ a ostatních strojů „KONTINENTAL“.

Bohumil Jarolímek (1880-1960) Aloisie Jarolímková (1884-1954) Bohumil Jarolímek ml. (1905-1930)

FRANKOTYPISTÉ/35

JUDr. MAXMILIÁN FATKA

42. JUDr. Maxmilián Fatka (23.9. 1868 – 3.2. 1962)
Generální ředitel Československé pošty v letech 1918 - 1935

JUDr. KAREL DUNOVSKÝ

JUDr. Karel Dunovský

12. ministr pošt a telegrafů ČSR

Ve funkci:

22. září 1938 – 4. října 1938

Předseda vlády Jan Syrový

Předchůdce Alois Tučný

Nástupce Vladimír Kajdoš

Narození 5. května 1878

Pízeň

 Rakousko-Uhersko

Úmrtí 14. září 1960 (ve věku 82 let)

Řevnice

 Československo

Alma mater Univerzita Karlova

Commons Kategorie Karel Dunovský

Některá data mohou pocházet z datové položky.

4.	Antonín Srba		ČSSD	vláda E. Beneše	26. září 1921 – 7. října 1922	Ministr pošt a telegrafů.
5.	Alois Tučný		ČSS	1. vláda A. Švehly	7. října 1922 – 18. února 1924	Ministr pošt a telegrafů.
6.	Emil Franke		ČSNS	1. vláda A. Švehly	18. února 1924 – 9. prosince 1925	Správce ministerstva pošt a telegrafů.
7.	Jan Šrámek		ČSL	2. vláda A. Švehly	9. prosince 1925 – 18. března 1926	Ministr pošt a telegrafů.
8.	Maxmilián Fatka		<i>nestraník</i>	2. vláda J. Černého	18. března 1926 – 12. října 1926	Ministr pošt a telegrafů.
9.	František Nosek		ČSL	3. vláda A. Švehly 1. vláda F. Udržala	12. října 1926 – 7. prosince 1929	Ministr pošt a telegrafů.
10.	Emil Franke		ČSNS	2. vláda F. Udržala 1. vláda J. Malypetra 2. vláda J. Malypetra 3. vláda J. Malypetra 1. vláda	7. prosince 1929 – 23. ledna 1936	Ministr pošt a telegrafů.

https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_ministrů_pošt_Československa... 31.12.2016

Hlavní požadavky československé poštovní správy (MPT)

na výplatní stroje a jejich provoz v období 1. republiky 1926 - 1938

1/ Stroje musí umožňovat vyplácet mnohonásobnou výplatní hodnotu (striktní NE strojům s pevnou a omezenou hodnotou),

Zkušenost s německou hyperinflací byla velmi živá.

2/ Stroj musí být technicky výkonný a spolehlivý. Zvolen německý výrobce Francotyp GmbH pro spolehlivost a geografickou blízkost, i když byla firma založena v roce 1924.

Generálním zástupcem pro celé ČSR určena firma B. Jarolímek Praha

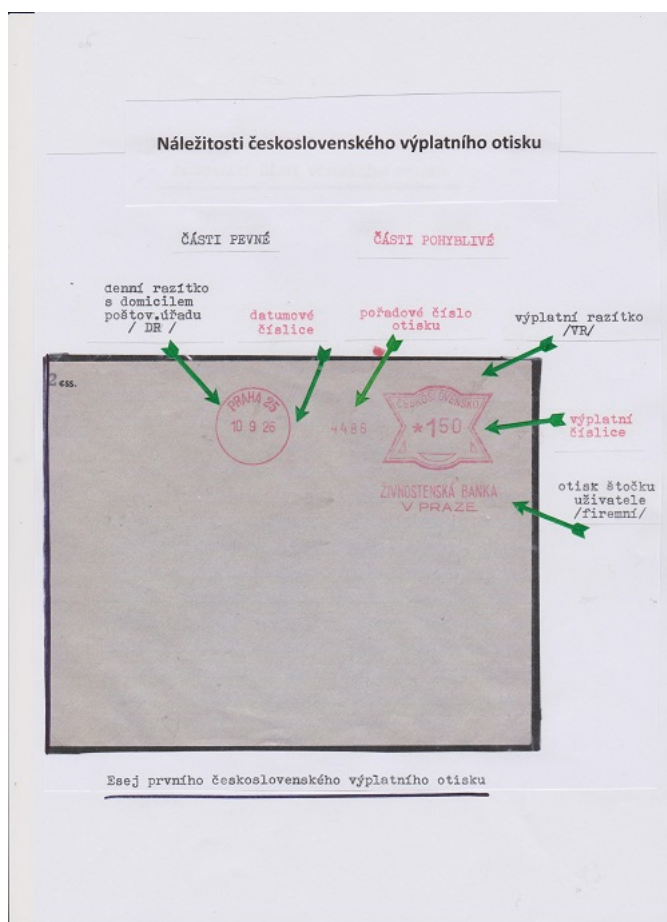
3/ Výplatní razítko musí znázorňovat rozesílání zásilek do všech směrů.

Československo je otevřený demokratický stát. Navržena „větrná růžice“, sběratelsky „motýlek“.

4/ Výplatní číslice nesmí připomínat německý vliv (gotické číslice jsou vyloučeny).

Navrženy a požadovány tzv. československé číslice, které Francotyp GmbH v několika variantách pro Československo vyrobil.

5/ Poštovní správa (MPT do 4. 11. 1938) striktně požadovala, že každý stroj a každý otisk musí být schválen MPT. Na každý stroj budou dohlížet dohlédací pošty uvedené v denním razítku.

16. září 1926

**Inaugurace dvou výplatních strojů
a jejich oficiální zprovoznění**

1. Živnostenská banka
2. Česká průmyslová a hospodářská banka

**Stroje zprovozněny
Vyhotoven Protokol**

**Podepsán protokol přítomnou delegací
Ministerstva pošt a telegrafů a
Generálního ředitelství
Československé pošty**

**Protokol vložen do obálky, vyplacen
otisky výplatních strojů
a odeslán Poštovnímu muzeu k uložení**

Z p r á v a

o zahájení činnosti poštovního výplatního stroje.

Druhý výplatní stroj F R A N C O T Y P B byl uveden v činnost dne 16. září 1936 v České průmyslové a hospodářské bance v Praze u přítomnosti činitelů poštovní správy z ministerstva pošt a telegrafů, pražského poštovního ředitelství a poštovních úřadů Praha I a Praha 25, jež jsou dohlédacími úřady pro toto nové zařízení.

Strojová počítadla byla postavena na mulu, stroj byl úředně zaplombován a byl uveden v činnost vsunutím výplatního proužku čis. 6 v ceně 2.000 Kč.

Průběh úředního jednání a výkon stroje samotného byl bezvadný.

V Praze, dne 16. září 1936.

Ministerstvu pošt a telegrafů
/: Poštovní museum :/

v

P R A Z E .

P.T.

Ministerstvo pošt a telegrafů

/ Poštovní museum /

v Praze.

Pokračuje v 2. části